

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ
ВИКЛАДАННЯ**

**РОЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ ВПРАВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
УЧНІВ 8-9 КЛАСІВ МОНОЛОГІЧНОГО ТА ДІАЛОГІЧНОГО
МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконала: студентка 4 курсу 09-441 групи
заочної форми навчання
Спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література англійська)
Освітньо-професійної (наукової) програми «бакалавр»
Лушнікова Владислава Олександрівна

Керівник: доц. Москвичова О. А.

Рецензент: доц. Борисова Т. С.

Херсон – 2020

ПЛАН

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження	6
1.1. Комунікативні вправи як метод навчання усного мовлення....	6
1.2. Особливості вивчення англійської мови учнів 8-9 класів.....	11
1.3. Зміст навчання монологічного та діалогічного мовлення у 8-9 класах.....	17
РОЗДІЛ 2. Практична частина дослідження	25
2.1. Система вправ для навчання монологічного мовлення у 8-9 класах.....	25
2.2. Система вправ для навчання діалогічного мовлення у 8-9 класах.....	31
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

ВСТУП

Загальна стратегія навчання іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого – педагогічних та суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну межу навчання і вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним, міжкультурним спілкуванням, шляхом формування і розвитку вмінь та навичок діалогічного спілкування.

На нинішній стадії розвитку методичної науки усне мовлення трактується як принципове вміння при навчанні англійської мови, практичне оволодіння та доцільне користування яким є важливою умовою оволодіння англійської мови взагалі.

Деяким навчання монологічного та діалогічного мовлення англійською мовою здається легким, але оглядовий аналіз методистів за процесом навчального процесу засвідчив, що, якщо організацією навчального процесу не передбачено спеціальне навчання учнів сприймання на слух, мовленнєві вміння та навички таким чином не розвиваються тому, що сприймання та розуміння мовлення на слух є достатньо складним психічним діяльнісним процесом.

Таким чином, вмотивоване формування навичок та вмінь монологічного та діалогічного мовлення як видів мовленнєвої діяльності є дуже важливим на всіх етапах навчання англійської мови.

Проблема навчання іншомовного монологічного та діалогічного мовлення завжди викликала інтерес науковців. Зокрема, проблема дослідження монологічного та діалогічного мовлення знаходить своє відображення у працях таких науковців: Н. К. Скляренко, С. В. Калініна, Є. І. Пасова, О. О. Миролубова, В. Л. Скалкіна, І. О. Зимньої, М. Н. Коробкова, П. Б. Гурвича, М. І. Пентиліук та інших.

Питання навчання іншомовного монологічного та діалогічного мовлення засобами комунікативних вправ на уроках англійської мови у

8-9 класах є надзвичайно актуальним для освіти у нинішній школі. Вагомим недоліком у процесі навчання іноземної мови та іншомовного спілкування є використання не іноземної мови, а рідної. Такий підхід до організації навчального процесу не здатний привести до ефективного та усвідомленого сприйняття та подальшого використання іншомовного матеріалу.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що проблема визначення доцільності та практичної реалізації комунікативних вправ для забезпечення навчання монологічного та діалогічного мовлення не достатньо розроблена у методиці викладання іноземних мов у школі.

Об'єктом нашого дослідження є процес іншомовної підготовки в середніх навчальних закладах.

Предмет дослідження – система комунікативних вправ для навчання монологічного та діалогічного мовлення на уроках з англійської мови.

Мета дослідження – визначити доцільність використання комунікативних вправ для навчання усного мовлення та розробити відповідну систему вправ.

Відповідно до мети перед нами постала важливість вирішення наступних **завдань**:

- охарактеризувати комунікативні вправи як метод навчання усного мовлення;
- окреслити та довести важливість урахування вікових особливостей вивчення англійської мови учнів 8-9 класів;
- визначити роль використання комунікативних вправ у процесі навчання монологічного та діалогічного мовлення у 8-9 класах;
- проаналізувати отримані результати дослідження.

Практичне значення. Матеріали кваліфікаційної роботи отриманні в результаті дослідження можна використовувати у курсах з

методики викладання англійської мови, при написанні рефератів та під час розробки лекційних і семінарських занять.

Апробація результатів дослідження. Кваліфікаційна робота пройшла апробацію на кафедрі англійської мови та методики її викладання факультету іноземної філології Херсонського державного університету.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 45 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Комунікативні вправи як метод навчання усного мовлення

В методиці виділяють чотири основні види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо.

У процесі говоріння та письма учні висловлюють свої думки, а у процесі аудіювання та читання вони одержують мовленнєву інформацію, тобто сприймають та розуміють сказане іншими носіями мови. Говоріння та письмо – це продуктивні види мовленнєвої діяльності, а от аудіювання та читання вважають рецептивними видами мовленнєвої діяльності.

Предметом мовленнєвої діяльності учнів вважається думка. Вона мотивує їх до формування мовних одиниць і продукування їх у процесі практичної діяльності.

Відштовхуючись від форм спілкування виділяють три способи формування та формулювання думки:

- 1) внутрішній (людина включається у рецепцію або думання);
- 2) зовнішній усний (людина включається у говоріння);
- 3) зовнішній письмовий (людина включається у спілкування з відсутнім партнером у письмовій формі) [32].

Навичка трактується як «психічне новоутворення, з допомогою якого особа здатна виконувати певну дію раціонально та продумано наперед, з точністю і швидкістю, без зайвих витрат фізичної та нервово-психологічної енергії» [26, с. 98].

«Термін «навичка» відбиває сам факт при звичаєності до певної дії, яка завдяки цьому виконується автоматизовано, без істотної участі свідомості в її регулюванні» [34].

Під час навчання іноземної мови весь навчальний процес повинен бути організований настільки вдало, систематично та раціонально для того, щоб мовленнєві дії учнів могли бути доведені до відточеності, досконалості. Щоб досягти такого рівня набуття навичок, усі «комунікативні дії учнів у процесі навчання повинні набувати таких якостей» як:

- автоматизованість;
- стійкість;
- гнучкість;
- відсутність спрямованості свідомості на форму виконання;
- відсутність напруження і швидкої втомлюваності [30].

Вправи – це такий метод навчання, в основі якого лежить неодноразове повторення певних дій чи операцій з ціллю формування умінь та навичок.

У процесі навчання виконання учнями вправ відіграють надзвичайно важливу роль, адже це такий метод навчання, без якого вдале вивчення іноземної мови є абсолютно неможливим.

Навчання іноземної мов у загальноосвітньому середньому навчальному закладі – це, по-суті система, що існує та виконує певні функції завдяки притаманним їй чинникам. Навчання іноземної мови у середньому навчальному закладі можна назвати системою також тому, що навчання містить в собі багато різноманітних елементів, сукупність і взаємопов'язаність яких приводить до певного результату. Усі елементи навчального процесу можна назвати підсистемами. Фундаментальними серед них є:

- характеристика та цілі соціального замовлення на теперішньому етапі розвитку суспільства;
- цілі навчання;
- цілі виховання;

- основні принципи навчання іноземної мови;
- зміст навчання іноземної мови.

Термін "підхід" трактується як загальна позиція, яка є основною та вирішальною у процесі роздуму або виконання певних поставлених задач. Інакше кажучи, «"підхід" – це своєрідна стратегія навчання» [12, с. 5].

У сучасній методичній літературі виокремлюють чотири основних підходи:

- «біхевіористський підхід (визначає оволодіння іноземною мовою як сформовані реакції на іншомовні стимули);
- інтуїтивно-свідомий підхід (передбачає оволодіння іноземною мовою на основі вже відомих моделей в продуктивному, інтенсивному русі, що допомагає усвідомити їх значення і правила використання їх на практичному власному досвіді);
- свідомий або ж пізнавальний підхід (передбачає спрямування діяльності учня в першу чергу на засвоєння правил використання лексико-граматичних моделей, на основі яких учень повинен навчитися будувати власні виловлювання);
- комунікативний підхід (в основі цього підходу лежить взаємозалежне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто вивчення та оперування моделями іноземної мови, що в процесі навчання повинно відбуватися одночасно з оволодінням їх основними, фундаментальними функціями – комунікативними)» [14].

Створення та оперування доцільною та змістовною системою вправ являється центральним вирішенням проблем навчання іншомовного мовлення. Метод вправ є надзвичайно важливим, доцільним і невід'ємним тому, що він в більшій мірі забезпечує усі етапи засвоєння та доцільну організацію процесу навчання.

Вдало функціонуючи, система вправ повина бути структурована таким чином, аби забезпечити (з погляду на організацію процесу засвоєння іншомовного матеріалу) :

- вибір необхідних вправ, що повністю передбачають утворенню певних навичок або певного вміння;
- визначення правильної послідовності виконання вправ;
- відповідне розташування навчального іншомовного матеріалу;
- систематична робота з певними вправами.

Якщо аналізувати систему вправ, дивлячись на організацію процесу навчання, то система вправ на пряму передбачає матеріальне втілення, реалізації, практичного втілення, яке вона знаходить у підручниках та навчальних посібниках для учнів та вчителів.

Вдале втілення комунікативного підходу (в основі цього підходу лежить взаємозалежне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто вивчення та оперування моделями іноземної мови, що в процесі навчання повинно відбуватися одночасно з оволодінням їх основними, фундаментальними функціями – комунікативними) здійснюється в процесі навчання англійської мови лише за умови моделювання ситуацій з реального життя, або подібних. Завдяки цьому, наближення процесу навчання до реального, живого спілкування сприяє підвищенню мотивації в учнів, досягнення всіх поставлених перед ними цілей, мети спілкування.

Навчання говоріння та аудіювання – невід’ємна частина навчання іншомовного матеріалу. Саме у процесі навчання комунікативних вмінь в учнів виникає бар’єр, що спричинений багатьма чинниками: недосконалим знанням іноземної мови, хвилюванням, сором’язливістю, але Бородіна Г.І. у своїй науковій статті «Комунікативні завдання на базі професійно - орієнтованого тексту» стверджує, що «саме завдання проблемного характеру викликають найбільшу зацікавленість серед студентів, а отже є найбільш результативними» [2, с. 42-45].

Провідними у методиці формування комунікативної компетентності учнів вважаємо саме комунікативні вправи, які, за твердженням О. Горошкіної, А. Нікітіної, М. Пентиліук, «передбачають залучення учнів до активної комунікативної діяльності, спрямовані на формування інтелектуально-креативних здібностей учнів: мовного чуття, дару слова, мислення, мовлення, уяви, уваги, спостережливості тощо [24, с. 72]».

За комунікативним критерієм вправи поділяють на:

- комунікативні;
- некомунікативні;
- умовно – комунікативні [18, с. 30].

Некомунікативні вправи у методиці викладання іноземної мови трактуються як підготовчі, адже вони частіше всього передбачають закріплення вживання певних лексичних або граматичних одиниць відповідної тематики. Некомунікативні вправи ще називають мовними тому, що учні в процесі виконання таких вправ виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією мовлення, приділяючи значну увагу формі висловлювань та навчального матеріалу.

Основна роль у системі вправ виділяється вправам умовно-комунікативним та комунікативним.

Умовно – комунікативні вправи – це такі вправи, що містять у собі мовленнєве завдання і завдання комунікативного характеру і спрямовані на формування певних навичок.

Вправи ж комунікативного характеру існують як спеціально організована форма спілкування, під час виконання яких учень здійснює акт мовленнєвої діяльності англійською мовою, також вправи такого типу прямо чи опосередковано спрямовані на розвиток вмінь.

Отже, можемо зробити висновок, що навички та уміння відтворення монологічного та діалогічного мовлення є надзвичайно важливими у навчанні англійської мови. Використання комунікативних вправ різних типів у процесі навчання діалогічного та монологічного

мовлення мають на меті розвинути, закріпити та поглибити знання учнів. Такі вправи стимулюють учнів активно діяти у процесі обговорення тієї чи іншої теми, створюючи при цьому відповідну атмосферу та ситуацію.

1.2. Особливості вивчення англійської мови учнів 8-9 класів

Не звертаючи особливої уваги на причини та обставини, які здійснюють вплив на людину та мотивують її до вивчення англійської мови, можна сказати, що вік людини з притаманними йому характерними особливостями дійсно здійснює вплив на процес вивчення англійської мови і його подальшу результативність та успішність. Особи, які займаються вивченням англійської мови, у більшості випадків описуються як діти, учні молодшого шкільного віку, підлітки, молоді люди і дорослі, зрілі люди. «Усі ці групи людей можна умовно розподілити на три групи: діти – віком від 2 до 12 років, підлітки – особи віком від 13 до 17 років і дорослі люди – від 18 років» [3, с. 14].

Розглянемо та проаналізуємо вплив віку на вивчення англійської мови кожної з трьох вище названих груп:

- Діти (особи віком від 2 до 12 років) гірше зосереджені на тому матеріалі, яким їм пропонує та подає вчитель, проте вони цілком здатні черпати цікаву їм інформацію з навколишнього середовища, що їх оточує. Вчитель, навчаючи англійській мові дану вікову групу людей має розуміти та з поняттям ставитися до того, що усі граматичні правила та всі теоретичні відомості загалом є не ефективними для сприйняття та вивчення. Важливим фактором, який стимулює увагу учнів такого віку є похвала з боку вчителя. Досягти максимальної зосередженості та пильної уваги зі сторони дітей дуже важко, а інколи така задача є неможливою для вчителя англійської мови [25].

- Підлітки (особи віком від 13 до 17 років) більшою мірою здатні сприймати та вивчати усі поняття абстрактного характеру: правила,

винятки з правил, тобто усі теоретичні засади вивчення англійської мови. Вони діють більш зріло та усвідомлено, надаючи перевагу вивченням теоретичних понять, розуміючи при цьому те, що ігрові форми роботи не стануть їм у нагоді. Вони дуже емоційно, пристрасно та зацікавлено показують свої вподобання. Факторами, які можуть завадити вчителеві стають підлітковий пошук власного Я, самоїдентичності, прагнення до самостійності та особистісних характеристик. Але, такі фактори вчитель може використовувати для мотивації та стимуляції активного залучення в обговорення під час навчального процесу вивчення англійської мови [25].

- Дорослі люди (особи віком від 18-ти років) вже мають певний багаж знань, умінь та навичок, їх врівноважена поведінка дозволяє їм досягти високих результатів у вивчення англійської мови. Вони більш дисципліновані, врівноважені, зосереджені на навчальному процесі. Але, маючи вже попередньо набутий багаж знань, умінь та навичок дорослі люди, починаючи вивчення англійської можуть не отримати бажаного результату. Адже вони, як ніхто інші знають про гіркоту розчарування, коли не отримали бажаної оцінки, несправедливість в оцінюванні і т.д. Ті люди, які давно закінчили навчання можуть почувати себе дискомфортно у ролі учнів. Вони не усі знайомі з новими методиками навчання, а тому можуть вважати їх використання недоцільним у процесі вивчення англійської мови. У такій ситуації, бажаного результату буде досягти важко, інколи майже неможливо [25].

Можемо зробити висновок, що кожна з трьох вікових груп, які займаються вивченням англійської мови має свої притаманні їй особливості. Вчителеві необхідно враховувати їх, а найголовніше – розмежовувати ці групи, тобто обирати відповідні їм методики навчання, вправи, які будуть цікаві людям відповідного віку, враховувати їх психічні особливості, делікатно і акуратно реагувати на

незадоволення підлітків, вчасно помічати та вирішувати проблеми, які виникають у процесі навчання англійської мови.

Л. І. Божович стверджує, що «підлітковий вік – складний відповідальний період становлення особистості, в якому формується соціальна спрямованість і моральна свідомість: моральні погляди, судження, оцінки, уявлення про норми поведінки, запозичені у дорослих» [1].

Період оволодіння цими моральними поглядами, оцінками, уявленнями, судженнями і т.д. відбувається через реальні стосунки з іншими членами суспільства, через оцінювання та аналіз їхньої самостійної діяльності дорослими. Адже, підлітки не одразу усвідомлюють що їх певні дії приводять до якогось результату, а відношення людей до них – продукт їх відношення до людей.

У цей період відбуваються значні зміни у сфері мотивації: у підлітків виникає потреба в самоповазі, в самоствердженні, у визнанні їхніх вчинків друзями, товаришами. З'являється переконання щодо майбутнього на орієнтовні плани, мрії, здійснюється становлення ідеалів, ставляться цілі та окреслюється мета. Але слід не забувати про те, що осіб підліткового віку характерним є швидка зміна від поставленої мети та цілей, навіть якщо вони об'єктивно значущі, бо їхня воля та розуміння всього ще досить слабе. Підлітки частіше посиляються на сильніші мотиви, вони ще не здатні оволодівати власною поведінкою, і самостійно визнають, що у них відсутні вольові вирішальні якості.

У період підліткового віку відбувається значний розвиток самосвідомості: у підлітків виникає інтерес до свого внутрішнього світу, інтерес до свого власного Я, але так чи інакше, такий розвиток веде ускладнення процесу самопізнання. У осіб підліткового віку підвищується рівень значущості оцінок з боку тих, хто їх оточує. Метод самоаналізу показує недосконалість цього власного Я, що дуже глибоко

переживається та сприймається близько до серця. Найбільший рівень розвитку та звернення до методу самоаналізу припадає на 8-9 класи. Учні 8-9 класів досить критично себе оцінюють, шукають в собі недоліки, не помічаючи при цьому власних переваг зовнішності та внутрішнього світу.

Підліток створює у своїй свідомості декілька різних Я:

- фізичне Я (уявлення про свою зовнішність);
- психічне Я (уявлення про риси характеру, про свої здібності тощо).

Але його власне ставлення до всіх цих рис та характеристики себе залежить від тих основних життєвих цінностей, які формується завдяки впливу усіх членів сім'ї, ровесників, друзів, товаришів, оточення. На формування Я також впливає телебачення, преса, інтернет, книги, фільми, так звані лідери думки – блогери, що є дуже актуальним на данному етапі розвитку і т.д.

Образ власного підліткового Я ще дуже нестабільний, уявлення про себе та навколишній світ швидко змінюється, іноді дуже кардинально. Їх емоційний та фізичний стан настільки неоднозначний, що випадкова фраза пересічної людини, комплімент в його сторону або усмішка можуть легко порушити душевний спокій підлітка, змінити його орієнтири, вподобання або ставлення до чого-небудь.

Окрім вище названих особливостей, передбачених віком індивідів 8-го класу (13-14 років), можна виділити ще такі особливості:

- фізичний розвиток (у віці учнів 8 класу починається статеве дозрівання. У більшості учнів цей своєрідний період уже розпочався. Ті, в кого він починається з запізненням можуть мати деякі проблеми. Переважно так званий пізній розвиток стосується хлопців, які на вигляд можуть бути молодшими і фізично відставати від більшості інших своїх однолітків. Такий підліток потребує захисту як морального, так і фізичного від дорослих, а також потребує

розвитку незалежної, впевненої поведінки, навчитися протидіяти насильству, вміти побудувати рівноправні стосунки з іншими членами соціуму);

- психічний розвиток (підлітки цього віку поведуться збуджено, емоційно нестійко і гіперактивність, але порівняно із учнями 7-го класу, восьмикласники поведуться більш врівноважено);

- соціальний розвиток (спілкування з однолітками є вирішальною сходинкою у становленні особистості 13-14-ти років. Систематичне, унормоване спілкування є основою успішної соціалізації, але в окремих випадках може і призводити до неконтактної, асоціальної поведінки. Роль сім'ї у соціальному розвитку підлітків є дуже важливою, адже хороші та довірливі відносини з сім'єю можуть компенсувати недостатній соціальний зв'язок з однолітками).

Актуальними проблемами осіб 13-14-ти років є: занадто виражене прагнення незалежного життя. Вони вважають, що в праві приймати самостійно дорослі, важливі для їх життя рішення; ризик початку вживання алкоголю та наркотичних речовин, що пов'язано з вираженням особистості та прагненням здаватися дорослим і здатним приймати рішення самостійно;

ранні статеві стосунки також є загрозою, адже у такому віці є невеликий відсоток підлітків, що є сексуально активними, і задля прагнення дорослості, вони вступають у сексуальні стосунки та ін.

У віці учнів 9-го класу (14-15) років важливими є наступні моменти навчання та виховання:

- фізичний розвиток (у віці 14-15-ти років у підлітків можуть з'являтися проблеми зі здоров'ям, характерні для їх віку: зайва вага, проблеми зі шкірою або волоссям. Важливим завданням батьків та педагогів у таких делікатних ситуаціях є акуратно та ненав'язливо пояснити, допомогти та при можливості виключити ці проблеми,

адже серед підлітків такого віку трапляються випадки самогубства через незадоволеність зовнішніми характеристиками);

- психічний розвиток (дев'ятикласники у цей період починають замислюватися над своїм майбутнім, а, отже починають визначатися з вибором майбутньої професії і т.д. Важливо не нашкодити та не нав'язувати свою думку в цей період зі сторони батьків та педагогів, якщо це потрібно – делікатно пояснити та допомогти з вибором);

- соціальний розвиток (підлітки цього віку вже прагнуть будувати романтичні стосунки з протилежною статтю. Завданням батьків та педагогів постає вирішення проблем, пов'язаних з розмежуванням гендеру, створення рівоправних стосунків);

Актуальними проблемами у розвитку учнів 14-15 років виступають:

- планування майбутнього (батькам та педагогам необхідно забезпечити профорієнтаційну роботу, виховні години, пов'язані з вибором майбутньої професії. Підліткам необхідно дати розуміння того, що вони відповідають за власне майбутнє, що їх правильний вибір забезпечить їм щасливе майбутнє);

- стосунки з протилежною статтю (важливим є статеве виховання учнів, бесіди та виховні години, теми яких розкривають негативні наслідки раннього початку статевого життя).

Отже, можемо зробити висновок, що вчителів необхідно враховувати вік своїх учнів. Адже кожна вікова група має свої особливості. Використання тих чи інших методів та прийомів навчання необхідно обирати, враховуючи вікові особливості тих, хто навчається англійській мові. Відповідно, учні 8-9 класів мають свої вікові особливості, до яких треба підходити делікатно, спираючись на підлітковий вік учнів.

1.3. Зміст навчання монологічного та діалогічного мовлення

Комунікативний підхід в найбільшій мірі відбиває специфіку іноземної мови як навчального предмету в середньому навчальному закладі. Цей підхід визначився в результаті методичного осмислення наукових досягнень в галузі лінгвістики - теорії комунікативної лінгвістики і психології та теорії діяльності, що знайшло відображення в роботах з психології та методики навчання іноземних мов (О. О. Леонтьєв, І. О. Зимня, Ю. І. Пассов, С. Ф. Шатілов, Г.В. Рогова та інші) [30, с. 173].

Реалізація всіх цілей та мети передбачених комунікативним підходом у процесі навчання іноземної мови означає, що сформованість іншомовних мовленнєвих компетенцій та компетентностей відбувається завдяки тому, що учні систематично здійснюють іншомовну мовленнєву діяльність. Інакше кажучи, якщо учень успішно оволодіє всіма засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними), то він зможе так само успішно та результативно використовувати їх у своїй практичній мовленнєвій діяльності.

Якщо вчитель на уроці іноземної мови моделює ситуації взяті з реального спілкування, то учні успішно оволодіють навичками та вміннями говоріння, аудіювання, читання та письма. Саме тому увесь навчальний процес учнів організований таким чином, щоб вони виконували дії, які є вмотивованими, що пропонуються вчителем для вирішення комунікативних завдань та проблемних питань. Якщо вчитель може організувати навчальний процес, будуючи його за моделлю реального живого спілкування, то його можна вважати реалізованим. Але, слід пам'ятати, що процес навчання не може абсолютним чином відповідати процесу комунікації. З цієї причини говориться лише тільки про зближення процесів навчання і реальних комунікативних функцій на максимальному рівні.

Для того, щоб досягти позитивних результатів, виходячи з комунікативної мети вчитель повинен використовувати засоби у вигляді слів, словосполучень, граматичних конструкцій, які допоможуть її реалізувати.

Важливим чинником, який впливає на протікання будь-якої мовленнєвої діяльності є навколишні умови. Для того, щоб мовленнєва діяльність протікала результативно вчителю варто моделювати та реалізовувати такі ситуації, які будуть лише стимулювати спілкування в учнів. Правильно та вміло створена навчальна ситуація дозволяє:

- продемонструвати де, коли, як, чому, за яких умов можна використовувати запропонований навчальний матеріал;
- забезпечити участь кожного учня класу в обговоренні.

Навчальна ситуація має бути такою, щоб учні емоційно залежали від неї, тобто вона має справляти на них певне враження. Але слід враховувати, що такий розвиток подій можливий у тому випадку, коли ситуація повністю зрозуміла дітям і вчитель пояснює її чітко, пропонує їй цікаво, тим самим показує захоплення та зацікавлення нею. Навчальна ситуація має захопити дітей, зацікавити їх, стимулювати активну участь дітей у навчальному процесі, вмотивовувати їх.

Згідно методики навчання іноземної мови здійснюється на основі дидактичних та методичних принципів. До дидактичних принципів відносяться принципи:

- наочності;
- посильності;
- міцності;
- свідомості;
- науковості;
- активності;
- виховуючого навчання;
- індивідуалізації;

- доступності;
- систематичності та послідовності;
- колективності;
- проблемності;
- розвиваючого навчання» [19].

До методичних принципів відносяться принципи:

- комунікативності;
- домінуючої ролі вправ;
- взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності;
- урахування рідної мови [19].

«На данному етапі розвитку в загальноосвітній середній школі навчанню монологічного мовлення та розвитку відповідних умінь та навичок приділяється досить мало уваги. Така позиція є помилковою, оскільки саме цей аспект навчання дисциплінує мислення, навчає логічно мислити і відповідно будувати своє висловлювання таким чином, щоб довести свої думки до слухача» [8, с. 22].

Комунікація в усній формі завжди була і залишається одним з основних завдань навчання іноземної мови в школі, пов'язаних з практичними цілями, здійснюється за допомогою аудіювання і говоріння.

Особа, яка виступає з розгорнутим висловлюванням, сповіщає про певну подію, або веде оповідь на певну тему (власне обрану чи запропоновану) а інша частина людей просто сприймає його мовлення, тобто лише слухає, то ця особа здійснює процес монологічного мовлення.

Розгорнуті висловлювання, доповіді, що висвітлюються у процесі здійснення монологічного мовлення зазвичай побудовані на логіці розвитку думок того, хто оповідає і на контексті теми висловлюваного, але з урахуванням навчальної ситуації спілкування.

Монологічне мовлення зазвичай тісно пов'язане з діалогічним.

В залежності від комунікативної функції та логіко-синтаксичних зв'язків між реченнями монологічного висловлювання виокремлюють наступні типи монологів:

- опис (учень описує конкретні предмети, події, явища);
- розповідь (учень розповідає про певні події);
- міркування (розмірковує над певними питаннями, проблемами).

Монолог-опис є констатуючим типом монологічного висловлювання, в якому стверджується наявність чи відсутність будь-яких ознак в об'єкті, описується людина, природа, погода, оточуючі предмети, вказується просторове розміщення предметів, перераховуються їх якості та ознаки [20, с. 169].

«До опрацювання розгорнутих висловлювань учні приступають тільки тоді, коли засвоять у діалогічних вправах мовний матеріал в обсязі, потрібному для організації монологічних висловлювань, побудованих на різних граматичних структурах. Монологічні висловлювання, більші за обсягом, учні засвоюють на просунутому етапі, коли для цього вже нагромаджено значний мовний матеріал і вони уміють вільно користуватися ним в усній формі. Це дозволяє приділити всю увагу логічній послідовності фраз під час висловлювання своєї думки англійською мовою» [34, с. 87-88].

Треба відзначити, що «в навчально-виховному процесі, який здійснює вчитель іноземної мови, виникає безперервний потік ситуацій спілкування, які можуть і повинні бути використані для комунікації за допомогою іноземної мови» [7, с. 93-94].

«Оволодіння монологічною мовою, як відомо, викликає певні труднощі, які існують і в рідній мові – це одночасне здійснення змістової та мовної програми. Для того, щоб той, хто говорить, міг чітко і зв'язно будувати своє висловлювання, щоб це мовлення цілком вимовлялося без руйнуючих, процес комунікації, зупинок між

реченнями, одночасно з вимовою речення повинно бути упередження наступного» (Жинкін Н. І.) [5, с. 23].

«Монологічне мовлення характеризується певними комунікативними, психологічними і мовними особливостями, які вчитель має враховувати у процесі навчання цього виду мовленнєвої діяльності» [20, с. 167].

Монологічне мовлення виконує такі функції:

- інформативну (повідомлення про ті чи інші події, явища, ситуації, новини і т. п.);
- впливову (переконання, залучення когось до певних дій);
- експресивну (спілкування використовується для опису емоційного стану, вражень);
- розважальну (комунікативний акт на сцені, перед глядачами);
- ритуально-культову (привітання на дні народження або весілі перед глядачами).

«Кожна з цих функцій має свої особливі мовні засоби вираження думки, відповідні психологічні стимули та мету висловлювання (наприклад, нейтральне в стилістичному плані повідомлення, прагнення переконати слухача або якимось іншим чином вплинути на нього)» [19, 167-168].

Діалогічне мовлення – це процес взаємодії двох або більше учасників спілкування, окреслене певною темою, передбачене окремою ситуацією або спровоковане подіями. Отже, під час мовленнєвого акту діалогічного мовлення обидва учасники по черзі виступають як особа, яка слухає і особа, яка говорить.

Діалогічне мовлення виконує наступні функції:

- функція запиту інформації;
- функція повідомлення інформації;

- функція пропозиції, що зазвичай існує у формі прохання або поради;
- позитивна або негативна оцінка сказаного;
- функція обміну думками, враженнями, емоціями про певні події, ситуації і т.д.;
- функція обґрунтування власної точки зору.

Кожна з цих функцій має притаманні саме їй мовні засоби, виступаючи при цьому домінуючою у певному виді діалогу. Діалогічне мовлення майже завжди вмотивоване. Ситуативність – одна з найголовніших психологічних характеристик діалогічного мовлення.

Характерні особливості діалогічного мовлення:

- емоційна забарвленість;
- спонтанність;
- збудженість;
- реальність спілкування;
- вмотивованість.

Освітня програма побудована на комунікативному методі навчання іноземної мови в загальноосвітніх середніх закладах, який направлений насамперед на успішне оволодіння іншомовним між культурним спілкуванням шляхом формування і розвитку між культурної комунікативної компетенції. Мова вивчається через особисту діяльність учнів. Саме вони є тепер головними суб'єктами навчання, які повинні оволодівати різними прийомами і стратегіями іншомовного спілкування (діалогічного) та учні самі відповідають за свої успіхи та невдачі [4]; [16].

Наприкінці 8-го класу для найбільш ефективного та продуктивного розвитку вмінь та навичок діалогічного мовлення учні повинні уміти без будь-якої попередньої підготовки вести бесіду з однією чи кількома особами з будь-якої теми та відповідно певної ситуації спілкування. Також, використовуючи зміст того, що вони

прочитали повинні брати безпосередню активну участь у діалогах різних типів, активно реагуючи на зміни мовленнєвої поведінки співрозмовника і чітко висловлювати своє ставлення до того, що обговорюється (в межах програми мовного матеріалу 8-го і попередніх класів). Обсяг висловлювання – не менше 9 реплік.

На кінець 9-го класу учень повинен вміти вести діалог у контексті вимог, зазначених у програмі для попереднього року навчання, але обсяг висловлювання – не менше 10 реплік.

У методиці навчання англійської мови існують два основні шляхи навчання діалогічного мовлення (вони суголосні зі шляхами навчання монологічного мовлення) [26].

Перший – «згори вниз» - у процесі навчання діалогічного мовлення вчитель спочатку пропонує учням прослухати діалог – зразок, а потім створити власні діалоги, дублюючи при цьому ситуацію спілкування.

Другий шлях – «знизу вгору». У процесі навчання діалогічного мовлення вчитель надає елементи для самостійної побудови діалогу, пропонуючи при цьому конкретну навчальну комунікативну ситуацію, але без попереднього прослуховування діалогів – зразків. Відомо, що діалогічна єдність складається з реплік – ініціативних та репродуктивних.

За висловом Скалкіна В. Л., «учнів насамперед необхідно навчити «реплікування», тобто швидко й адекватно реагувати своєю реплікою на репліку вчителя, а також продукувати ініціативні репліки за зразком вчителя» [30] .

Навчання реплікування прийнято вважати підготовчим етапом, завдяки якому формуються навички та уміння учнів. Якщо учні добре засвоїли ту чи іншу репліку, це значить, що вчителю можна переходити до наступного етапу формування навичок та вмінь, пов'язаних з діалогічним мовленням, а саме – оволодінням, засвоєнням

та практичним використанням діалогічних єдностей. На слідуєчому етапі формування навичок і вмінь діалогічного мовлення учнів головна ціль, яку переслідує учень – навчити учнів оволодіти мікродіалогом. І на заключному етапі учні повинні оперувати своїми знаннями, використовувати їх на практиці, показуючи свої вміння у складаннях діалогів.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Система вправ для навчання монологічного мовлення на у 8-9 класах

Система вправ була розроблена на основі класифікації вправ для навчання монологічного мовлення Скалкіна В. Л. [31]:

I група – вправи на об'єднання фрази у понадфразову єдність (умовно-комунікативні).

Вправа 1 (на об'єднання фрази у понадфразову єдність)

Тип: умовно-комунікативна

Тема: Me and my friends (8 клас).

Мета: навчити учнів об'єднувати засвоєні раніше зразки мовлення рівня фрази у висловлювання понадфразового рівня.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *Look at me carefully. Let's describe my appearance. I'll start, and and my lovely pupils will help me.*

Таким чином, висловлювання кожного наступного учня залишається на рівні фрази, але, приєднуючись до попереднього, воно стає понад фразовим. Учитель спрямовує висловлювання учнів, намагаючись з'єднання речень, логічно пов'язаних між собою.

Вправа 2 (на об'єднання фрази у понадфразову єдність)

Тип: умовно-комунікативна

Тема: Nature amd weather (9 клас).

Мета: навчити учнів об'єднувати різноструктурні зразки мовлення рівня фрази у висловлювання на рівні понадфразової єдності.

Режим виконання: усно (учень 1, 2, 3...).

Інструкція: *Tell me about some geographic data about the oceans of the world. Use the data in the table for your answer.*

<i>Name</i>	<i>medium depth</i>	<i>greatest depth</i>
The Pacific Ocean	3984	11022
The Atlantic Ocean	3736	8742
The Indian Ocean	3711	7729
The Arctic Ocean	1225	5527

Вправа 3(на об'єднання фрази у понад фразову єдність)

Тип: умовно-комунікативна

Тема: Mass Media (8 клас).

Мета: навчити учнів об'єднувати фрази у понадфразові єдності, актуалізувати знання учнів про тексти-інтерв'ю та їх особливості у вигляді евристичної бесіди та відповідей на запитання.

Режим виконання: усно (вчитель – учень 1, вчитель – учень 2...).

Інструкція: *Teens love to watch video blogs on YouTube. Interviews or question-and-answer videos are very popular among bloggers now. Let's think together and answer the following questions:*

- *what an interview is;*
- *what structure any interview has;*
- *what are the aims of these parts;*
- *if an interview is usually broadcast in full;*
- *what parts of it can be omitted;*
- *what phrases can be used to begin / to finish an interview.*

Вправа 4 (на об'єднання фрази у понадфразову єдність)

Тип: умовно-комунікативна

Тема: My home (9 клас).

Мета: навчити учнів об'єднувати різноструктурні зразки мовлення рівня фрази у висловлювання на рівні понадфразової єдності.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *Tell us which house (apartment or private) you live in, which house / apartment and which rooms you have.*

II група – вправи на створення власного монологічного висловлювання понадфразового рівня (комунікативні). Наприклад:

Вправа 1 (на створення власного мікро монологу)

Тип: комунікативна

Тема: Choosing a career (9 клас).

Мета: навчити учнів будувати висловлювання понадфразового рівня, тобто мікро монологи.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *Choosing a profession is an important decision in everyone's life. Prepare a story for your family about choosing your future profession, using the picture.*

Вправа 2 (на створення власного мікро монологу)

Тип: комунікативна

Тема: English-speaking countries (9 клас).

Мета: навчити учнів будувати висловлювання понадфразового рівня, тобто мікро монологи.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *On each desk you have a table with geographical data and information about a particular English-speaking country. Using the table, make statements about this country.*

<i>Country</i>	<i>area</i>	<i>population</i>	<i>capital</i>	<i>language</i>
Great Britain	242 495 км ²	66 273 000	London	English

Вправа 3 (на створення власного мікро монологу)

Тип: комунікативна

Тема: Climate in Ukraine (8 клас).

Мета: навчити учнів будувати висловлювання понадфразового рівня, тобто мікро монологи.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *Use the diagram to make statements about the weather in Ukraine.*

	winter	the weather	
IN	summer	the sky	
	autumn	the sun	IS...
	spring	the days	
		the temperature	

Вправа 4 (на створення власного мікро монологу)

Тип: комунікативна

Тема: Music (8 клас).

Мета: навчити учнів будувати висловлювання понадфразового рівня, тобто мікро монологи.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *In the last lesson, you and I told each other about our favorite singers. Tell me what musical instruments they play. A table will help you to tell the story.*

III група – вправи на створення власного монологічного висловлювання текстового рівня (відповідно до вимог чинної програми для даного класу).

При виконанні вправ III групи опори використання опор не передбачено. Але ж, в окремих випадках застосування їх є досить доцільним: можна записати власні імена, географічні назви, цифри на окремих картках для кожного учня чи на дошці для всієї групи.

Вправа 1 (на створення власного монологічного висловлювання)

Тип: комунікативна

Тема: Climate. Weather in winter (8 клас).

Мета: навчити учнів створювати монологи-описи.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *This is Buggy. He lives in Africa. He does not know what winter is. Tell him about the winter weather in details.*

Вправа 2 (на створення власного монологічного висловлювання)

Тип: комунікативна

Тема: School life (8 клас).

Мета: навчити учнів створювати монологи-описи.

Режим виконання: усно або письмово в зошитах.

Інструкція: *We have recently finished our school holidays. Tell us how you spent them in general and highlight a vivid episode from your vacation that you remember the most.*

Вправа 3 (на створення власного монологічного висловлювання)

Тип: комунікативна

Тема: Clothes (9 клас).

Мета: навчити учнів створювати монологи-описи.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *The law on school uniforms has already entered into force. I think that the opinion of students is important in this case. Justify your opinion about the school uniform. How do you imagine it? What color should be dominant in the school uniform?*

Вправа 4 (на створення власного монологічного висловлювання)

Тип: комунікативна

Тема: Ukraine. The largest cities of Ukraine (9 клас).

Мета: навчити учнів створювати монологи-описи.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *I really love our country! She is beautiful and patriotic. There are many interesting and beautiful cities in Ukraine with historical*

sites and monuments. My favorite city is Kherson. I love it for the warm weather, comfort and dear to my heart places. And what is your favorite city in Ukraine? Tell us about him.

Розроблена нами система комунікативних вправ може використовуватися на уроках англійської мови у 8-9 класах для навчання монологічного мовлення.

2.2. Система вправ для навчання діалогічного мовлення у 8-9 класах

Під час розроблення системи комунікативних вправ для навчання діалогічного мовлення у 8-9 класах ми послуговувалися такою класифікацією [14], [20]:

I група – вправи для навчання «реплікування»;

II група – вправи на засвоєння ДЄ (діалогічних єдностей) різних видів;

III група – вправи на засвоєння мікродіалогів;

IV група – вправи на створення діалогів різних функціональних типів.

I група вправ

Мета вправ I групи – навчити учнів реплікування, тобто швидко й адекватно реагувати на подану вчителем репліку, а також продукувати ініціативну репліку.

Вправа 1

Тип: комунікативна

Тема: Cinema (8 клас).

Мета: навчити учнів реплікування.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *Make a dialogue with a logical connection. Combine your new line with the other person's line.*

Наприклад:

P1: I like watching movies.

P2: I like watching movies too.

P1: I like to watch movies only in the cinema.

P2: I like to watch movies at home and in the cinema.

Вправа 2

Тип: комунікативна

Тема: Cinema (8 клас).

Мета: навчити учнів реплікування.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *I suggest you continue the conversation about our tastes in cinema. What are your favorite movie genres?*

Наприклад:

P1: I like comedy.

P2: I like watching comedy movies too.

P1: I like to watch comedy and historical movies only in the cinema.

P2: I like to watch only comedy at home with friends.

Вправа 3

Тип: комунікативна

Тема: Clothes. Elements of clothes (9 клас)

Мета: навчити учнів реплікування.

Режим виконання: усно у формі бесіди (вчитель-клас).

Інструкція: *I come to the store, and you work there as consultants. Help me with the choice of clothes and accessories.*

Наприклад:

T: Hello! I want to choose a fashionable look.

P1: Hello! What exactly do you want to buy?

T: I want to buy a dress, shoes and a clutch.

P2: Let's first choose the color and style of the dress, and then move on to the choice of accessories.

Вправа 4

Тип: комунікативна

Тема: Ukraine (9 клас).

Мета: навчити учнів реплікування.

Режим виконання: усно у формі бесіди (вчитель-клас).

Інструкція: *You will play the role of a guide, and I will play the role of a foreign tourist. I'll tell you what interests me, and you'll advise me where to go.*

Наприклад:

T: Hello! I really like music concerts and opera.

P1: Hello! I can advise you a concert of a rock band, which will take place tonight or visit the opera.

T: I prefer opera.

II група вправ переслідує мету навчити учнів самотійно вживати різноманітні діалогічні єдності.

Вправа 1

Тип: комунікативна

Тема: Mass media (8 клас).

Мета: навчити учнів самотійно вживати різноманітні діалогічні єдності.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *One of you is a newsagent, and the other came to buy a magazine.*

Наприклад:

P1: Good day! I want to buy a magazine. Help me choose it.

P2: What topics are you interested in?

P1: I am interested in fashion and music.

Вправа 2

Тип: комунікативна

Тема: Music (8 клас).

Мета: навчити учнів самотійно вживати різноманітні діалогічні єдності.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *Imagine that you have a lot in common with the interlocutor. During the conversation it turned out that he liked music. Ask what it is and invite him to the concert.*

Наприклад:

P1: Cool, I also love music! What genres do you like?

P2: I love pop music. And you?

P1: I love pop music too! Are we going to a pop concert tonight?

P2: Of course, let's go!

Вправа 3

Тип: комунікативна

Тема: Youth culture (9 клас).

Мета: навчити учнів самостійно вживати різноманітні діалогічні єдності.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *Use the poster to select the concert you will attend together with the interlocutor.*

Наприклад:

P1: I suggest going to a concert today. ONUKA and OLLA is one of my favourite bands. And what about you?

P2: I don't like ONUKA. But OLLA is my favourite!

Вправа 4

Тип: комунікативна

Тема: Work and profession (9 клас).

Мета: навчити учнів самостійно вживати різноманітні діалогічні єдності.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *Imagine that you came to the university you dreamed of. One of you is a future student, the other is the rector of the university. Ask any questions that concern you.*

Наприклад:

P1: I want to become a student at your university. What subjects do I need to study in depth?

P2: This is great! English and mathematics are the main entrance exams.

Мета вправ III групи – навчити учнів об'єднувати засвоєні ними діалогічні єдності у мікродіалоги згідно з запропонованими їм навчальними комунікативними ситуаціями.

Вправа 1

Тип: комунікативна

Тема: Me and my friends (8 клас).

Мета: навчити учнів об'єднувати засвоєні ними діалогічні єдності у мікродіалог.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *Imagine that you are seeing each other for the first time and get acquainted. Use the wildcard to create a dialog.*

P1: Hi! My name is... I'm interested in What about you?

P2: My name is... I'm interested in ..., too.

P1: Where are you from? ...

P2: I am from...

P1: How old...?

P2: I am...

Вправа 2

Тип: комунікативна

Тема: Me, my family and my friends (9клас).

Мета: навчити учнів об'єднувати засвоєні ними діалогічні єдності у мікродіалог.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *Invite your foreign guest to go to the theater or concert hall on the weekend. Tell him / her about your preferences, find out what your guest is interested in. Use the wildcard.*

P1: I say,..., let's go somewhere on I'm interested in What about you?

P2: (a foreign guest): I'm interested in ..., too.

P1: Then let's go to ...

P2: What's on at the ... on ...?

P1: Let me see. ... by... . He / She is a

P2: All right. Thank you for the invitation.

Мета IV групи вправ – навчити створювати власні діалоги різних функціональних типів на основі запропонованої їм комунікативної ситуації. При виконанні вправ цієї групи допускаються лише природні опори – театральні/концертні афіші, розклади руху потягів (літаків, автобусів, пароплавів), план-схеми міст/селищ, географічні карти, слайди, малюнки тощо.

Вправа 1

Тип: комунікативна

Тема: Music (8 клас).

Мета: навчити учнів створювати власні діалоги.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *You and your friend are walking around the city. During the walk you saw the poster of the concerts for the next week. Your friend doesn't like concerts, and you do. Convince him that he should go with you.*

Вправа 2

Тип: комунікативна

Тема: Literature (8 клас).

Мета: навчити учнів створювати власні діалоги.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *One of you is a bookstore seller, the other is a person who came to the store by accident. Ask your friend to buy an interesting book.*

Вправа 3

Тип: комунікативна

Тема: Nature (9 клас).

Мета: навчити учнів створювати власні діалоги.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *One of you works as a journalist in a flowers magazine and is going to write an article about roses. The other is an expert in flowers. You must give as much information as you know about roses and their characteristics.*

Вправа 4

Тип: комунікативна

Тема: Clothes (9 клас).

Мета: навчити учнів створювати власні діалоги.

Режим виконання: усно в парах.

Інструкція: *One of you is a fashion stylist, the other is a journalist. You communicate about fashion trends of 2020.*

Особливо провідне місце у процесі навчання діалогічного мовлення відводиться рольовій грі. Наприклад, вчитель створює певну ситуацію, в результаті якої один з учнів – журналіст, другий – людина, в якій беруть інтерв'ю.

Використання рольової гри у процесі навчання діалогічного мовлення прямо спрямоване на засвоєння різноманітних видів діалогічних єдностей, надфразових єдностей, мікродіалогів з використанням різних типів наочності, а також на формування вмінь учнів складати власні самотійні діалоги без допомоги вербальних опор.

Робота над діалогом з використанням елементів рольової гри може бути проведена у таких вправах:

Вправа 1

Тип: комунікативна

Тема: My family (8 клас).

Мета: формувати вміння учнів складати власні самостійні діалоги без допомоги вербальних опор.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *Show your photos on a social network to a friend by talking about the people in those photos.*

Вправа 2

Тип: комунікативна

Тема: My family and friends (9 клас).

Мета: формувати вміння учнів складати власні самостійні діалоги без допомоги вербальних опор.

Режим виконання: усно.

Інструкція: *You are your sister's brother, you see photos on her Instagram.*

ВИСНОВКИ

Предметом мовленнєвої діяльності учнів вважається думка. Вона мотивує їх до формування мовних одиниць і продукування їх у процесі практичної діяльності. Під час навчання іноземної мови весь навчальний процес повинен бути організований настільки вдало, систематично та раціонально для того, щоб мовленнєві дії учнів могли бути доведені до відточеності, досконалості.

Вправи – це такий метод навчання, в основі якого лежить неодноразове повторення певних дій чи операцій з ціллю формування умінь та навичок. Вправи ж комунікативного характеру існують як спеціально організована форма спілкування, під час виконання яких учень здійснює акт мовленнєвої діяльності англійською мовою, також вправи такого типу прямо чи опосередковано спрямовані на розвиток умінь.

Навички та уміння відтворення монологічного та діалогічного мовлення є надзвичайно важливими у навчанні англійської мови. Використання комунікативних вправ різних типів у процесі навчання діалогічного та монологічного мовлення мають на меті розвинути, закріпити та поглибити знання учнів. Такі вправи стимулюють учнів активно діяти у процесі обговорення тієї чи іншої теми, створюючи при цьому відповідну атмосферу.

Важливим чинником, який впливає на протікання будь-якої мовленнєвої діяльності є навколишні умови. Для того, щоб мовленнєва діяльність протікала результативно вчителю варто моделювати та реалізовувати такі ситуації, які будуть лише стимулювати спілкування учнів.

Монологічне мовлення – важливий вид роботи на уроках з англійської мови. Проаналізувавши вікові особливості підлітків (учнів 8-9 класів) можемо сказати, що вчитель, зацікавивши темою учнів, стимулює їх активну розумову діяльність, тим самим розвиваючи навички та уміння монологічного мовлення.

Діалогічне мовлення – це процес взаємодії двох або більше учасників спілкування, окреслене певною темою, передбачене окремою ситуацією або спровоковане подіями. Отже, під час мовленнєвого акту діалогічного мовлення обидва учасники по черзі виступають як особа, яка слухає і особа, яка говорить.

Система вправ для навчання монологічного мовлення була розроблена на основі класифікації вправ Скалкіна В. Л:

I група – вправи на об'єднання фрази у понадфразову єдність;

II група – вправи на створення власного монологічного висловлювання понадфразового рівня;

III група – вправи на створення власного монологічного висловлювання текстового рівня (відповідно до вимог чинної програми для даного класу).

Під час розроблення системи комунікативних вправ для навчання діалогічного мовлення у 8-9 класах ми слугувалися наступною класифікацією:

I група – вправи для навчання «реплікування»;

II група – вправи на засвоєння ДЄ (діалогічних єдностей) різних видів;

III група – вправи на засвоєння мікродіалогів;

IV група – вправи на створення діалогів різних функціональних типів.

Важливим у навчанні монологічного та діалогічного мовлення є створення відповідною атмосфери у класі та влучної ситуації мовлення. Саме відповідна атмосфера та ситуація стимулює учнів до висловлювання думок та активізації їх у процесі обговорення.

Отже, створивши правильну відповідну атмосферу в класі і комунікативну ситуацію, учитель полегшить собі роботу, простимулювавши цим активне втручання учнів у діалоги.

Отже, навчання монологічного та діалогічного мовлення неможливе без урахування вимог комунікативного підходу у навчанні

спілкування; навчати монологічному та діалогічному мовленню слід за допомогою діалогу-зразка, рольової гри, створивши відповідну атмосферу та ситуацію в класі; для забезпечення ефективного розвитку навичок і вмінь монологічного та діалогічного мовлення, необхідно застосовувати комплекс відповідних вправ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. Москва., 1968. 464 с.
2. Бородіна Г. І., Спєвак А. М. Комунікативні завдання на базі професійно-орієнтованого тексту при навчанні ESP. Вісник ХНУ. 2009. N14. С. 40–45.
3. Гурвич П. Б. Лексические умения, обуславливающие говорение на иностранном языке, и основные линии их развития. Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия. Москва. Рус. яз., 1991.
4. Державний освітній стандарт знань, умінь і навичок з іноземної мови. Київ “Ленвіт”. 1998. с. 11.
5. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации. Москва “Наука”. 1982 с. 157.
6. Зимня І. О. Психология обучения иностранным языкам в школе. Москва “Просвещение”. 1991. с. 187.
7. Ітельсон Є.І. Методика навчання англійської мови в середній школі. Київ “Радянська школа”. 1969. с. 93-112.
8. Калинина С.В. К концепции обучения монологическому высказыванию. Иностранные языки. Москва, 1991, №1. с. 22-26.
9. Леонтьев А.А. Язык, речь и речевая деятельность. Москва “Просвещение”. 1969. с. 214.
10. Леонтьєв О.О. Мова і спілкування. “Іноземні мови”. 1974, №6. с. 80-85.
11. Лусканова Н.Г. Методы исследования детей с трудностями в обучении. Москва, Просвещение, 1993.
12. Маслова А. Г. Английская грамматика. Основы этимологии. Москва, Госсударственное издание, 1993. - 164 с.

13. Мамчур Л. Комунікативні вправи – стрижень мовного навчання у загальноосвітній школі. Актуальні проблеми прикладної лінгвістики : матеріали Міжнародної Інтернет-конференції (8-9 листопада 2015 року). Умань, 2016. С. 48-51
14. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Ленвіт, 2013. 590 с.
15. Миролубов А. А. Вопросы обучения устной речи и чтению на иностранном языке в восьмилетней школе. Москва. с. 246.
16. Мирошніченко А. Л. Навчання усного мовлення. Українська мова та література. 2004. № 31. С. 9-13.
17. Мисечко О.Є. Методика навчання англійської мови у середній школі. Житомир. Полісся – 2002.
18. Навчальні програми для 5-9 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> (дата звернення 10.04.2020).
19. Ніколаєва С. Ю. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах. Ленвіт, 2004. С. 30-31.
20. Ніколаєва С. Ю., Шерстюк О.М. Методика викладання іноземної мови у середніх навчальних закладах. Київ. Ленвіт. 2001
21. Овчарова Р. В. Справочная книга школьного психолога. Москва, Просвещение, 1993.
22. Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англійської мови в 6 – 8 класах: Посібник для вчителів. – К., Освіта. – 1992
23. Панова Л. С. Навчання іноземній мові в школі. Київ “Радянська школа”, 1989. с. 90-104.

24. Пентиліук М. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей. Київ. Ленвіт, 2012. 256 с.
25. Петровський В.І. Вікова психологія. Київ. 1983.
26. Психологічний словник за ред. В. І. Войтка. Київ: Вища школа., 1982.
27. Навчальні програми з іноземних мов. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (дата звернення 17.05.2020).
28. Рогова Г. В., Верещагіна І.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе. Москва “Просвещение”. 1988. с. 59.
29. Рогова Г. В., Рабінович Ф.М. Методика навчання іноземної мови в середній школі. Москва “Просвещение”. 1991. с. 127-130.
30. Савчук М. І. Дидактика сучасної освіти. Київ, 2005.
31. Скалкін В. Л. Навчання монологічному висловлюванню. Київ “Радянська школа”. 1983. с. 120.
32. Складенко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь. Іноземні мови. 1999. №3. С. 3 – 7
33. Смирнова Е.А. Профессионально-направленное формирование социокультурной компетенции в процессе подготовки будущих учителей иностранного языка: Дис...канд. пед наук: 13.02.02. Москва., 2001. – 182 с.
34. Сухолюцька М. Є. методичні рекомендації по початковому навчанню англійської мови учнів молодших класів. Київ. 1990. с. 58.

35. Тригуб П., Система вправ для формування граматичної компетенції. URL: www.VuzLib.com (дата звернення 1.04.2020).
36. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні . Іноземні мови. 2011. № 3.
37. Якубинский Л. П. Язык и его функционирование / Л. П. Якубинский. – М., 1996. – 58 с.
38. Harmer, Jeremy (2007) How to Teach English. Pearson Longman, Harlow, 288 pp.
39. McFarlane.If....questions for the Game of Life.Villard.New York.-1995
40. New Way of Using Communicative Language Games.TESOL.Alexandria VA.-1999